

Нариси з історії техніки на Україні: статті / А. О. Пильненький. – К., 1964. – С.97–103. / Pylnenkyi A.O. V.V.Riumin – populiaryzator naukovykh znan (Do 90-richchia z dnia narodzhennia) // Narysy z istorii tekhniky na Ukraini: statti / A. O. Pylnenkyi. – K., 1964. – S.97–103. [in Ukrainian]

15. Рогожин В. О. Наш земляк В. В. Рюмін – популяризатор хімічних знань / В. О. Рогожин // Матеріали IV республіканської конференції з історичного краєзнавства, присвяченої 200-річчю м. Миколаєва (Київ, 1989). – С.608. / Rohozhyn V. O. Nash zemliak V. V. Riumin – populiaryzator khimichnykh znan / V. O. Rohozhyn // Materialy IV respublikanskoï konferentsii z istorychnoho kraieznavstva, prysviachenoï 200-richchiu m. Mykolaieva (Kyiv, 1989). – S.608. [in Ukrainian]

16. Суворов О. Імені В. Рюміна / О.Суворов // Південна правда. – 1965. – № 219. – С.4. / Suvorov O. Imeni V. Riimina / O.Suvorov // Pivdenna pravda. – 1965. – № 219. – S.4. [in Ukrainian]

17. Цирков Б. М. О научных связях К. Э. Циолковского и В. В. Рюмина: материалы конференции трудов третьих чтений, посвященных разработке научного наследия и развитию идей К. Э. Циолковского / сост. и отв. ред. А. А. Космодемьянский / Б. М.Цирков. – М. :Калуга, 1969. – С.46–60. / Tsyrvkov B. M. O nauchnykh svyaziakh K. E. Tsyolkovskoho y V. V. Riimyna: materyaly konferentsyy trudov tretykh chtenyi, posviashchennykh razrobotke nauchnoho nasledyia y razvytyiu ydei K. E. Tsyolkovskoho / sost. y отв. red. A. A. Kosmodemianskyi / B. M.Tsyrvkov. – M. :Kaluha, 1969. – S.46–60. [in Russian]

18. Черняк А. Я История технической книги / А. Я. Черняк. – М. : Книга,1981. – С.170. / Cherniak A. Ya Ystoryia tekhnicheskoi knyhy / A. Ya. Cherniak. – M. : Knyha,1981. – S.170. [in Russian]

Дата надходження статті: «18» жовтня 2016 р.

Стаття прийнята до друку: «31» жовтня 2016 р.

Рецензенти:

Руснак І. – доктор педагогічних наук, професор

Ящук І. – доктор педагогічних наук, професор

Майборода Василь – радник директора Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор

Maiboroda Vasyi – consultant of the director of Institute of Higher Education of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, professor

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Майборода В. Педагогічна спадщина та громадсько-просвітницька діяльність В. В. Рюміна / Василь Майборода // Педагогічний дискурс. – 2016. – Вип. 21. – С. 90–94.

Maiboroda V. Pedagogical Heritage and Social-Public Awareness Activity of V. V. Riumin, *Pedagogical Discourse*, 2016, Issue 21, pp. 90–94.

УДК 371.3:929-051 П. Петерсен (430)

ЛЮДМИЛА МАШКІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

LYUDMYLA MASHKINA,

candidate of pedagogical sciences, assistant professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0002-4942-7924

Особливості використання технології «Йена-план» Петера Петерсена в загальноосвітніх навчальних закладах

Features of Use of the Technology «Jena Plan» by Peter Petersen in Secondary Schools

У статті розкрито особливості використання технології «Йена-план» П.Петерсена у загальноосвітніх навчальних закладах. Викладено основні шляхи розвитку обцинності як умови виховання індивідуальності в процесі колективної життєдіяльності. Представлена система відносин у триаді «людина – школа – суспільство», на якій заснована робота Йена-план-школи. Зосереджено увагу на методах і прийомах, який провідну роль відводив П.Петерсен. Показано сутність функціонування базових груп та інституту «хрещених». Висвітлено форми організації освітнього процесу, зокрема індивідуально-групові: діалогічні, ігрові, спортивні та ін. Виділено шляхи співпраці професійних педагогів і батьків, які залучаються до педагогічного процесу, здійснюють моральну та матеріальну підтримку школи. Акцентовано увагу на основних принципах Йена-план-школи, які повинен дотримуватися педагогічний колектив, в т.ч. і загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: Петер Петерсен, педагогічна технологія «Йена-план», загальноосвітні навчальні заклади, педагогіка обцинності, принципи Йена-план-школи, базова група, інститут «хрещених», ритмічний тижневий план.

In the article the peculiarities of using technology «Jena Plan» P.Petersena in secondary schools have been revealed. The basic ways of communality education as a condition of the individual in the collective life have been studied. The essence of the functioning of basic groups and institutions «baptized» have been shown. It is indicated that each must personally interact with the material and the spiritual world for the development of individual, social and cultural environment, has the right to be an innovator in the field of culture. People need to work towards a society in which respect the value and dignity of each individual, which promotes the development of each individual and encourages him or her where the contradictions between individuals or groups of people settled fairly and constructively and in which the Earth and the cosmos are treated with respect and care. School is an organization which should be relatively self-government and human interaction related to the educational process. The content of the curriculum determined by the needs, interests and children the basics of culture in the society, which are considered essential for personal development. Teaching is done by creating learning situations. The processes of teaching and learning consists of rhythmic repetition of key activities. They are dialogue, play, work, holiday. The school should alternate developing education, free play and independent study of educational material. The training is an essential element of group work, where the behavior and success of the child is judged in terms of this particular child. It deals with the form of the educational process, including individual and group, dialogic, games, sports and others. The areas of cooperation of professional teachers and parents, involved in the educational process, carry moral and material support to the school. The attention is focused on the basic principles of Jena Plan School.

Key worlds: *Peter Petersen, educational technology «Jena Plan», secondary schools, communality, pedagogic principles of Jena Plan, schools, base band, Institute «baptized», rhythmic, weekly plan.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Наприкінці XIX – на початку XX ст. в гуманістичній педагогіці Німеччини визначилися основні напрями «вільного виховання». Вагоме місце серед них посідає педагогічна концепція П.Петерсена і розроблена ним модель навчально-виховної установи «Йена-план», яка орієнтована на індивідуалізацію навчально-виховного процесу у поєднанні з колективною діяльністю учнів.

Німецький педагог Петер Петерсен вважав, що навчанню й вихованню властиві суперечності щодо формування індивідуалізму та колективізму, які повинні взаємно нейтралізуватися в освітньо-виховному процесі народної школи, яка працює на основі відбору дітей за принципом обдарування. З 1920 р. по 1923 р. він керував експериментальною школою в Гамбургу, з 1923 р. по 1950 р. працював професором педагогіки й керував школою при Іенському університеті, в якій було опрацьовано й застосовано на практиці так званий іена-план, в якому намагався синтезувати всі прогресивні педагогічні ідеї[1].

Аналіз досліджень і публікацій... У сучасній Німеччині педагогіка П.Петерсена переживає друге народження. Ще у 1980 р. при університеті м. Тессена було відкрито науковий центр з вивчення та впровадження в практику ідей видатного педагога. Перевидаються його праці (книгу «Йена-план-школа» за кордоном видавали 60 разів). Проводяться дослідження сучасних проблем школи з точки зору педагогічної концепції П.Петерсена.

Сучасні дослідження (М.В.Богуславський, С.В.Іванов, Н.Н.Іорданський та ін.) спрямовані на вивчення моделі школи П.Петерсена, її основного змісту. Ряд науковців (В.Б.Помелов, К.І.Вот та ін.) розробляють основні шляхи реалізації Йена-плану у вітчизняній освіті [3].

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити особливості педагогічної технології «Йена-план» П.Петерсена в загальноосвітніх навчальних закладах, її зміст, засоби, принципи.

Виклад основного матеріалу... Інноваційні процеси є закономірністю розвитку сучасної освіти, зокрема загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють за альтернативними методиками та новітніми технологіями. Вони відрізняються від традиційних самостійними концепціями, спеціалізованими програмами, широким спектром послуг, спрямованих на розвиток індивідуальних здібностей дітей. У них визначена мета виховання як формування вільної особистості, яка здатна усвідомити, в чому полягає сенс її життя, призначення на Землі, місце в системі природи, яка вміє аналізувати свої почуття, думки, вчинки і дати їм оцінку. Яскравим прикладом для творчих педагогів України стала педагогічна технологія П.Петерсена «Йена-план», яка була протиставленням традиційній школі з її класно-урочною системою та спиралася на виховну общину, сформовану на засадах поваги до особистості дитини, поєднання свободи і самостійності, тісного зв'язку батьків, дітей і педагогів [5].

П.Петерсен розглядав навчальне життя, як процес забезпечення необхідного мінімуму знань, що має поєднуватися із системною працею, спрямованою на загальний розвиток дитини і її орієнтацію в навколишньому середовищі, формування свідомості, умінь і навичок для життя.

Ми вважаємо, що загальноосвітні навчальні заклади, які працюють за альтернативними технологіями можуть орієнтуватися на систему відносин, які розробив П.Петерсен у «Йена-план»

школі», зокрема «людина – школа – суспільство», де визнано унікальність кожної особистості, повага до неї. Важливим для наших педагогів є твердження П.Петерсена про поєднання свободи і самостійності дітей у повсякденному житті, навчанні, праці. Важливе значення також має взаємодія учителів і батьків; гармонія взаємин між людьми, яка стимулює розвиток індивідуальності особистості; визнання школи організацією самоврядування. Цінним є те, що у процесі навчання забезпечується успіх конкретної дитини з погляду її розвитку на основі видів діяльності, що змінюються за певними ритмами [4].

Йена-план-школу утворюють такі базові групи: молодша (1-3 рік навчання); середня (4-6 рік навчання); старша (7-8 рік навчання); молодіжна (9-10 рік навчання). У кожній базовій групі формується значна кількість динамічних груп одного столика. У Йена-план-школі П.Петерсена замість традиційних класів використовуються базові групи (штамп-групи) з вільною динамікою варіативної структури. В залежності від виду діяльності, симпатії, спільних інтересів, ролі організаторів і виконавців змінюються. Цю ідею ми можемо використовувати в початковій загальноосвітній школі, особливо в роботі з першокласниками, а також дошкільних навчальних закладах в процесі ігрової, мовленнєвої, образотворчої діяльності та ін.

На основі аналізу основних положень Йена-план-школи в українських школах можна використовувати вправи, навчальні ігри, групове обговорення дитячих робіт, різних аспектів шкільного життя. Заслужують на увагу ідеї відкриття навчального тижня, підбиття його результатів, звітні виставки. З успіхом може бути використана ідея щодо організації навчання на індивідуальному просуванні вихованця відповідно до навчальної програми з переходом з однієї підгрупи в іншу, виконанні індивідуальних і групових завдань-проектів, поєднанні самостійної навчальної роботи із взаємодопомогою у підгрупі. Урок замінений різними видами навчальної роботи. Інноваційною сприймається робота в малих групах над проектами, конструювання моделей, спільні доповіді та ін. У процесі вільної діяльності діти виконують завдання-вправи, навчальні ігри, обговорюють важливі питання з життя групи або школи.

Також П.Петерсен розробив особливий підхід до домашніх завдань, які діти отримують не щодня, а на тиждень. Це можуть бути завдання проекти, написання твору, розповіді, створення малюнка тощо, які учень обирає самостійно. Нерідко завдання об'єднуються однією темою [5].

Позитивно, у контексті вимог до діяльності сучасної української початкової школи, традиційну оцінку в Йена-план-школі заміняють характеристики кожного вихованця, які складає вчитель наприкінці навчального року: об'єктивний звіт для батьків і суб'єктивний звіт для дитини. В об'єктивному звіті педагог описує особливості, нахили, обдарованість школяра, способи спрямування спільних зусиль батьків і колективу школи на забезпечення сприятливих умов для його індивідуального розвитку.

Ми також можемо запозичити ідею, що на основі об'єктивного звіту класний керівник складає для кожної дитини суб'єктивний звіт, який має оцінно-рекомендаційний характер щодо планування наступних вихідних, приділення уваги спробам переглянути режим робочого дня, спланувати вихідний день тощо.

Для діяльності загальноосвітніх навчальних закладів значну роль має ідея П.Петерсена про невербальні способи впливу на дітей. Він виступав проти зауважень у словесній формі, вважаючи їх у більшості випадків невинуватими, що завжди викликає відповідну реакцію у формі вибачення, виправдання або протидії. Будь-яка практична дія щодо виправлення вчинку морально набагато цінніша, ніж словесне виправдання [3].

Важливим завданням сучасної школи є співпраця з родинами. П.Петерсен вважав, що учителі мають відверто обговорювати з батьками різні педагогічні ситуації, обмінюватися інформацією, активно залучати їх як партнерів до педагогічного процесу, організації свят, походів, екскурсій, праці в майстернях.

У Йена-план-школі реалізуються завдання всебічного розвитку та співпраці дитини із соціумом. Організація художньо-творчої діяльності учнів сприяє цілеспрямованому морально-естетичному вихованню в процесі органічного взаємозв'язку занять у паралельних комплексах навчальних дисциплін та предметів художнього циклу.

У фізичному і трудовому вихованні Йена-план-школа робить акцент на формуванні поваги до праці, взаємодопомозі. У процесі колективної діяльності, занять спортом виробляються такі риси як спритність, ініціативність, шана до праці іншого, відповідальність.

Основою виховної програми школи є принцип гуманізму, на основі якого створене сприятливе розвивальне середовище, у якому діє ритмічний тижневий план, порядок, моральність, активність дітей, що привчає вихованців до справжньої свободи [4].

Автор «Йена-плану» протиставляв педагогіку общинності педагогіці соціальної, де окремі особи поєднуються вільно заради духовних цілей. Спільна духовна ідея втілюється в особі керівників та їх послідовників. Люди, живучи у громаді, ставитимуться одне до одного як

товариші, розв'язуючи всі завдання що підкоряються спільній духовній ідеї [4].

З першого дня перебування у школі дитину знайомлять з її обов'язками, прийнятими формами спілкування і поведіння. А завдяки спеціальним вправам у свідомості й поведінці дитини закріплюються правила доброго тону, шкільний етикет (взаємне привітання, дотримання тиші тощо).

Базовій групі належить конкретне приміщення, де кожному учневі надано цілковиту свободу дій. П.Петерсен вважав, що у стабільно закріплених приміщеннях відбувається інтенсивніша духовна взаємодія, а відповідно – загартування і дозрівання енергії.

Для підсилення духовної близькості дітей різновікової групи у школі П.Петерсена було запроваджено своєрідний патронаж – інститут «хрещених» – піклування старших учнів про кожного новенького малюка, який ознайомлюється з життям шкільної громади. Варто зазначити цю ідею таким загальноосвітнім навчальним закладам, де своєрідний патронаж може бути здійснений старшими школярами над учнями початкової школи. Це можуть бути спільні ігри, свята, підготовка проектів, домашніх завдань, робота гуртків тощо.

Йена-план-школа може бути відкрита або на прохання групи батьків, або за рішенням педагогічного колективу звичайної школи, головними у якій є дотримання певних принципів. Вважаємо, що для діяльності українських загальноосвітніх навчальних закладів, у контексті їх модернізації, мають значення принципи унікальності та права дитини на розвиток своєї особистості незалежно від раси, статі, національності, соціального становища, релігії; принцип індивідуальності, де кожному необхідно особисто взаємодіяти з матеріальним і духовним світом, соціальним і культурним оточенням, право бути новатором у галузі культури. Також повага до цінності та гідності кожної особистості, яка сприяє розвитку індивідуальності кожного і стимулює його, в якому суперечності між індивідами або групами людей розв'язуються справедливо і конструктивно та в якому до Землі й Космосу ставляться з повагою і піклуванням. Школа – це організація, якій властиві відносно самоуправління і взаємодія людей, що мають відношення до педагогічного процесу. Вважаємо корисними ідеї П.Петерсена щодо змісту шкільної програми, який визначається потребами, інтересами дітей та основами культури, які у суспільстві є необхідними для розвитку особистості. Викладання має здійснюватися шляхом створення навчальних ситуацій, а також з ритмічного повторення основних видів діяльності: діалогу, гри, праці, свята. Також у школі мають чергуватися розвивальне навчання, вільна гра і самостійне вивчення навчального матеріалу. За П.Петерсеном у процесі навчання найважливішим елементом є робота в групах, де про поведінку та успіхи дитини судять з точки зору її індивідуального розвитку. Школа – це структура, яка постійно перебуває у пошуку і змінюється [3].

Педагогіка общинності набуває особливої актуальності у зв'язку з прийнятими в Україні концепціями національного, громадянського виховання та необхідності взаємодії батьків, освітніх закладів і громадськості у вихованні дітей та молоді.

Висновки... Отже, «Йена-план» виходить із цілісного, універсального знання про дитину як істоту біосоціальну, надає пріоритетного значення не лише внутрішнім механізмам її розвитку, а й процесу соціалізації, ролі середовища, яке виховує і навчає. У загальноосвітніх навчальних закладах доцільно використовувати технологію П.Петерсена щодо культивування общинності як умови виховання індивідуальності в процесі колективної життєдіяльності, конструювання взаємин у школі на гуманістичних засадах та для її входження в соціум.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі... Перспективи подальших розвідок щодо особливостей використання педагогічної технології «Йена-план» П.Петерсена в загальноосвітніх навчальних закладах ми вбачаємо у проектуванні моделі по використанню гуманістичних ідей педагога у сучасних загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах України, пріоритетних напрямів її реалізації та ін.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 259 с. / Goncharenko S. *Ukrainskyi pedagogichni slovnyk (Ukrainian Pedagogical Dictionary)*, Kyiv, Lybid, 1997, 259 p. [in Ukrainian]
2. Джуринский А. Н. История зарубежной педагогики: уч. пособие для вузов / А. Н. Джуринский. – М.: Изд. дом «Форум» - Инфра-М, 1998. – 272 с. / Dzhurinskij A. N. *Istoriya zarubezhnoj pedagogiki (History of foreign upbringing)*, Moskva, Izd. dom «Forum» - Infa-M, 1998, 272 p. [in Russian]
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. / Dychkivska I. M. *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii (Innovative educational technology)*, Kyiv, Akademvydav, 2004, 352 p. [in Ukrainian]
4. Помелов В. Б. Петер Петерсен и его «Йена-план» / В. Б. Помелов // Педагогіка. – 1997. – № 3. – С. 96-101. Pomelov V. B. *Peter Petersen i ego «Jena-plan» (Peter Petersen and his «Jena Plan»)*, Pedagogika, 1997, № 3, pp. 96-101. [in Russian]

5. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: уч. пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с. Selevko G. K. *Sovremennye obrazovatelnye tehnologii (Modern educational technology)*, Moskva, Narodnoe obrazovanie, 1998, 256 p. [in Russian]

Дата надходження статті: «05» жовтня 2016 р.
Стаття прийнята до друку: «26» жовтня 2016 р.

Рецензенти:

Зданевич Л. – доктор педагогічних наук, професор
Романишина Л. – доктор педагогічних наук, професор

Машкіна Людмила – помічник ректора Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: kgpa@ukr.net

Mashkina Lyudmyla – assistant of the rector of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, candidate of pedagogical sciences, assistant professor, e-mail: kgpa@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Машкіна Л. Особливості використання технології «Йена-план» Петера Петерсена в загальноосвітніх навчальних закладах / Людмила Машкіна // Педагогічний дискурс. – 2016. – Вип. 21. – С. 94–98.

Cite this article as:

Mashkina L. Features of the Technology «Jena Plan» by Peter Petersen in Secondary Schools, *Pedagogical Discourse*, 2016, Issue 21, pp. 94–98.

УДК 37.014:796.011.1(438):005. 311.6

ОЛЕКСАНДР МОЗОЛЕВ,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

OLEKSANDR MOZOLEV,

candidate of pedagogical sciences, assistant professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid.org/0000-0002-3677-4433

**Процесуальна модель управління якістю освіти в сфері
фізичної культури і спорту Польщі**

**Procedural Model of Education Quality Management in the Sphere
of Physical Culture and Sport of Poland**

У статті обґрунтовано процесуальну модель управління якістю освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі, що ґрунтується на відповідному доборі принципів, методів та засобів, які у своїй сукупності та взаємодії формують механізм управління якістю освіти і складається з наступних процесних блоків: аналізу процесів розвитку освіти; прогнозування і планування розвитку; моніторингу якості; розробки нововведень; визначення механізму впровадження запропонованих нововведень; встановлення відповідності професійної підготовленості фахівців новим вимогам. З'ясовано, що кожний процесуальний блок включає підпроцеси управління якістю розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту, які узагальненому вигляді реалізують зміст функцій управління якістю, а саме: розробку стратегії управління якістю, реалізацію даної стратегії, здійснення контролю процесів управління та визначення оцінки її ефективності.

Встановлено, що процес управління якістю освіти в сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на нормативно-правовим регулюванні, яке визначено законодавчою базою діяльності освітніх та фізкультурно-спортивних організацій. Система стандартів освіти визначає якість наданих освітніх послуг. Нормативно-правові акти розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту регламентують управлінський вплив на систему якості освіти та на процеси удосконалення якості.

Визначено, що система якості освіти в сфері фізичної культури і спорту включає в себе суб'єкти освітнього процесу які розподіляються на заклади загальної середньої освіти, вищі навчальні заклади, систему освіти фізичній культурі і спорту різних груп населення. Ефективність управління якістю розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту